

NEDEN TAHKİM VE İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ

Yasin EKMEN¹

Ticareti, dolayısıyla ekonomileri gelişmiş ülkelerde, ticari uyuşmazlıkların çözümünde tercih edilen tahkim; “ticari uyuşmazlıkların adli yargı dışında, adına hakem denilen konusunun uzmanları tarafından yargılama yapılarak çözümlendiği bir uyuşmazlık çözüm mekanizması” şeklinde tanımlanabilir. Taraflar, kanunlarda bulunan emredici hükümlere aykırı olmamak şartı ile uyuşmazlığın ne şekilde ve nasıl bir usul izlenerek çözümleneceğini irade özerkliği ilkesi kapsamında belirleyebilirler.

Bir uyuşmazlığın tahkimde çözümlenebilmesi için taraflar arasında bu konuda bir sözleşme olması gerekmektedir. Uygulamada çoğunlukla tarafların aralarında imzaladıkları sözleşmeye ekledikleri bir tahkim şartı ile uyuşmazlıklar tahkime getirilmektedir. Bunun yanında, asıl sözleşmede bir tahkim şartının olmadığı durumlarda, taraflar ayrı bir tahkim sözleşmesi imzalararak da uyuşmazlıklarının tahkimde çözümlenmesini sağlayabilir.

Bugün dünyada adli yargı dışında çeşitli alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin içerisinde en çok kabul gören ve yaygın olarak kullanılan mekanizmalardan biri olan tahkim, maalesef ülkemizde birçok ülkede ulaştığı seviyede değildir.

Bu çalışmanın ilk kısmında dünyada tahkimin adli yargıya alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kendisini kabul ettirmesinin nedenleri anlatılmaya, ikinci ve son kısımda ise, kanunla² kurulmuş İstanbul Tahkim Merkezi hakkında bilgi vermeye çalışılacaktır.

BİR HUKUK FENOMENİ, TAHKİM

Hayatın normal akışı içerisinde insanlar arasında çeşitli uyuşmazlıklar ortaya çıktığı gibi, ticari hayatta da kaçınılmaz olarak ticari uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Uyuşmazlıkların çözümü, geçmişten bugüne milletlerin bağımsızlığının birer göstergesi olarak da kabul edilen geleneksel yöntem olan mahkemelerde yapılmaktadır. Fakat ticari hayatın hızlı gelişmesi ve çok karmaşık hale gelmesi karşısında mahkemeler yetersiz kalmaya başlamıştır. Aynı zamanda, son yıllarda yabancı unsurlu ticari uyuşmazlıkların da artışı yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, yıllar içerisinde farklı alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri uygulanmaya başlanmıştır. İşte tahkim mekanizması, bu yöntemlerin içerisinde bugün en fazla uygulanan uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında yer almaktadır.

Tahkimin bu şekilde ticari uyuşmazlıkların çözümünde adli yargıya kıyasla daha etkili oluşu, zamanla birçok devletin dikkatini çekmiş, bu uyuşmazlık çözüm mekanizması ile ilgili iç hukuk düzenlemelerini daha modern duruma getirmiş, eksik alanları düzenleyen yeni maddeler

¹ İstanbul Tahkim Merkezi Genel Sekreteri

² 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu 29.11.2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmi Gazete yayımlanmış ve 01.01.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

eklemiş ve gerek ulusal gerekse uluslararası nitelikli ihtilafları çözen tahkim merkezlerinin kurulmasının önünü açmışlardır.³

Öyle ki, günümüzde tahkim uygulamasının yaygın olduğu ülkelerde uyuşmazlıkların çözümlendiği geleneksel yöntem olan adli yargı, özellikle ticari uyuşmazlıklarda iş insanlarının ve avukatların kaçındığı bir yöntem durumuna gelmiş olup bütün uyuşmazlık çözüm yöntemleri içerisinde en çok tercih edilen yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴ Taraf iradesinin hâkim olduğu, esnek, hızlı, gizli, adli yargı sürecine göre daha ucuz olabilmesi ve konusunun uzmanı hakemlerin uyuşmazlıkları çözmesi gibi çeşitli avantajları tahkimin yaygın kullanılmasını sağlamaktadır. Bu avantajları kısaca açıklamak gerekirse;

Tarafların irade serbestisi⁵, belki de tahkimin kulağa en hoş gelen ve en önemli avantajlarından biridir. Zira tahkimde, mahkemelerdeki usulün aksine taraflar uyuşmazlıklarını çözecek hakemleri, tahkim dili, tahkim yeri, uygulanacak kurallar gibi yargılama usulünü serbestçe belirleyebilmektedir. Nitekim bu durum, Milletlerarası Tahkim Kanununun 8/A maddesinde “taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama kurallarını, bu Kanunun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da bir Kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma yoksa hakem ya da hakem kurulu, tahkim yargılamasını bu kanun hükümlerine göre yürütür.” şeklinde düzenlenmiş olup, taraflar isteklerine ve ihtiyaçlarına göre uyuşmazlıklarının çözümünü sağlayabileceklerdir.

Yetkin ve uzman hakemler eliyle uyuşmazlıkların çözümü de bir başka avantaj olarak, tahkimi adli yargıya göre daha tercih edilen bir mekanizma haline getirmiştir. Öyle ki, mahkeme hâkimleri önlerine gelen birçok uyuşmazlığın niteliği hususunda çoğu zaman yetkin olamamaktadır. Bu durum uyuşmazlığın daha çetrefilli olduğu ve özellikle de yabancı unsurları barındıran uyuşmazlıkların adli yargıda çözümü açısından daha da sıkıntı yaratmaktadır. İşte tahkimde taraflar tecrübesine ve bilgisine güvendikleri konularının uzmanı kişileri uyuşmazlıklarını çözecek hakemler olarak belirleyebilmektedir.

Ucuz ve hızlı olabilmesi, tahkimi adli yargıya göre daha avantajlı kılabilir. Tahkim, adli yargıya göre daha hızlı bir çözüm yöntemidir. Tahkimde bir uyuşmazlık 3 ila 6 ay içerisinde çözümlenirken, mahkemelerimizde temyiz aşaması da dâhil en az 3 yıl içerisinde çözümlenmektedir. Bunun yanında, tahkim adli yargıya göre daha ucuz yargılama giderlerine sahiptir.

---

³ Almanya, İsviçre, İngiltere, Singapur, Birleşik Arap Emirlikleri’ndeki düzenlemeler ve değişiklikler örnek olarak dikkate alınabilir.

⁴ 2013 International Arbitration Study: Corporate Choices in International Arbitration; Queen Mary, University of London/PriceWaterCoopers, s 6

⁵ AKINCI s. 33, Yeşilirmak s. 75

Bununla birlikte, tahkimin adli yargıya göre daha hızlı sonuçlanması, uyuşmazlığın konusunun uzmanı hakemler tarafından görülmesi ve ticari hayatın artık daha hızlı devam etmesini bir bütün olarak dikkate aldığımızda tahkim, adli yargıya göre daha ekonomiktir.

Gizlilik, adli yargının aksine tahkimin sahip olduğu diğer önemli avantajlı unsurlardan biridir. Adli yargıda aleniyet esas iken, tahkimde taraflar kabul etmediği sürece uyuşmazlık gizli bir şekilde çözülür ve sonrasında da verilen hakem kararı yine tarafların izni olmadan hiçbir yerde yayımlanamaz.

Kararların nihai ve bağlayıcı oluşu, tahkimi yine adli yargıya göre daha avantajlı hale getirmektedir. Taraflar, uyuşmazlıklarının tahkimde çözülmesini kabul etmekle verilecek hakem kararı ile bağlı olacaklarını bir nevi taahhüt etmektedirler. Birçok tahkim merkezinin kurallarında bu durum açıkça düzenlenmektedir.⁶

Bunun yanında, hakem kararları nihai olup, temyiz yolu kapalıdır. Taraflar, sadece adil yargılanma, tahkime elverişli olmama, yetki ve kamu düzeni gibi sınırlı sebeplere dayanarak hakem kararlarının iptali talebinde bulunabilir.⁷

Hakem kararlarının başka ülkelerde kolayca icrası, özellikle de uluslararası ticarette tahkimin diğer avantajları yanında en çok göze çarpanıdır. 1990'lı yıllarda yapılan bir analizde belirtildiği üzere, karşı tarafın ülkesinin mahkemelerini kullanmaktan kaçınma imkânını sunması ve verilen hakem kararlarının icrasının New York Sözleşmesi⁸ nedeniyle 160 ülkede⁹ mümkün oluşu, tahkimin tercih edilmesinin en önemli unsurları arasında yer almaktadır.¹⁰

İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ (İSTAC)¹¹

İstanbul Finans Merkezi projesi kapsamında projenin ikinci ayağı olarak kurulan İstanbul Tahkim Merkezi (İSTAC), ticari uyuşmazlıkların mahkeme yerine hakemlerle çözümlendiği bir tahkim merkezi olarak 6570 sayılı Kanunla kurulmuştur. Özel hukuka tabi tüzel kişiliğe sahip İSTAC'ın 25 kişilik Genel Kurulu, 13 kurum ve kuruluştan gelen delegelerden oluş-

---

⁶ Örnek İSTAC Tahkim Kuralları'nın 36/4. maddesi "Hakem kararı, taraflar için bağlayıcıdır." ve ICC Tahkim Kurallarının 34 üncü maddesinin 6 ncı fıkrası "Every award shall be binding on the parties. By submitting the dispute to arbitration under the Rules, the parties undertake to carry out any award without delay and shall be deemed to have waived their right to any form of recourse insofar as such waiver can validly be made." şeklinde düzenlenmiş olup hakem kararının tarafları bağlayacağını, uyuşmazlıkların ICC Kuralları uyarınca çözümlenmesini tercih etmekle taraflar verilen kararı gecikmeksizin icra etmeyi taahhüt ederler.

⁷ Bkz. MTK m. 15 ve HMK m. 439

⁸ Orijinal ismi "New York Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards" olan Yabancı Hakem Kararlarının Bir Başka Ülkede Tanıma ve Tenfizini düzenleyen New York Sözleşmesi, uluslararası sözleşmeler arasında en geniş coğrafyada en etkin ve başarı ile uygulanan sözleşmelerden birisidir.

⁹ 2019 yılı itibarıyla 160 ülke New York Sözleşmesine taraftır.

¹⁰ Arbitration and Mediation in International Business; Christian Bühring-Uhle; Kluwer Law International, The Hague, 1996

¹¹ <https://istac.org.tr>

maktadır. Bunun yanında, Yönetim Kurulu, Tahkim Divanları ve Sekreteryadan oluşan organlara da sahiptir.

İSTAC, güçlü ve tercih edilen bir tahkim merkezi olma gücünü is dünyasından alarak yola çıkmıştır. Zira İSTAC Genel Kurulunu oluşturan birçok kurum ve kuruluş iş dünyasını temsil etmektedir.¹² Bu doğrultuda, uluslararası ticaret yapan şirketlere, Türkiye ve bölgede iş yapan yerli ve yabancı yatırımcı ve girişimcilere, kısacası iş dünyasına hızlı, hesaplı ve güvenilir yargılama sunmayı amaç edinerek faaliyetini sürdürmektedir.

İSTAC, bu kapsamda, uzmanlaşmış, hızlı ve adli yargıya göre daha ucuz yargılama sunma hedefi taşımaktadır. Uzmanlaşmış yargılama ile hedeflenen, tarafların kendi hakemlerini atamaları, atayamama durumunda İSTAC Tahkim Divanı tarafından konusunun uzmanı hakem ya da hakemler atanarak uyuşmazlığın çözümlenmesidir.

Günümüzde, hukuki uyuşmazlıkların çözümünde iş dünyasının en önemli sorunlarının başında mahkemelerin yavaş olması gösterilmektedir. Bir davanın sonuçlanması en az 3 yılı hatta çoğu zaman daha da uzun yılları bulabilmektedir. İSTAC'ta hakemler belirli meblağın altında kalan uyuşmazlıkları 3 ay içerisinde¹³, diğer uyuşmazlıkları ise 6 ayda çözmek zorundadır.

Yargılama masraflarına baktığımız zaman, İSTAC, mahkemelere göre daha hesaplı olduğu görülecektir.

Uyuşmazlık Miktarı (TL)	MAHKEME	İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ
50.000.000	3.415.500 TL	499.800 TL
25.000.000	1.711.540 TL	349.800 TL
10.000.000	683.100 TL	259.800 TL
5.000.000	341.548 TL	194.800 TL
1.000.000	71.980 TL	54.800 TL
300.000	20.492 TL	19.800 TL

¹² TOBB, TİM, TİSK, TESK, Türkiye Bankalar Birliği, Katılım Bankaları Birliği, Borsa İstanbul A.Ş.

¹³ İSTAC Seri Tahkim Kuralları uyarınca 300.000,- TL'nin altındaki uyuşmazlıklar seri tahkim yolu ile 3 ayda çözümlenmektedir. Seri Tahkim, ülkemize ilk defa İSTAC tarafından getirilmiştir ve bugün İSTAC tarafından çözümlenen uyuşmazlıkların yarıya yakını seri tahkim ile 3 ayda sonuçlanmıştır.

SONUÇ

Yukarıda da belirtildiği üzere; birçok ülkede ticaret, üretim ve yatırım sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların tarafı olan şirketler uyuşmazlıklarını mahkemelerde değil uluslararası standartların geçerli olduğu tahkimi tercih etmektedir. Dünyanın pek çok ülkesinde tahkim uygulaması en üst seviyede iken maalesef çeşitli nedenlerden ötürü ülkemizde tam tersine beklenen seviyede değildir. Bunun yanında, adli yargımızda devam eden sorunlara rağmen, adli yargıya alternatif olabilecek bu tür mekanizmaların geç farkedilmesinin sonucu olarak, tahkim mekanizması ülkemizde yeterince tanınmamış ve uygulama alanı sınırlı kalmıştır.

İSTAC'ın çok geç de olsa kurularak faaliyete geçmesi, elbette hukuk sistemimiz için yeni bir nefes olmuştur ve artarak olmaya da devam edecektir. İstanbul'un tahkim ile buluşması geç olsa da, tahkim alanındaki gelişmeler ve ilgili çevrelerin motivasyonu, derin köklere sahip İstanbul'un parlak geleceği ile sadece turistik bir gezi için gelen şehir yanında uyuşmazlık çözümü için de tercih edilen ve aranılan merkez olarak diğer tahkim merkezleri arasında yer alacağını göstermektedir.

Temel amacı hızlı, hesaplı ve güvenilir yargılama sunarak İstanbul'u bölgenin uyuşmazlık çözüm merkezi haline getirmek olan İSTAC'a uyuşmazlıkların getirilebilmesi için yapılması gereken sözleşmelere İSTAC Tahkim Şartının yazılmasıdır.